

Κατ' αρχήν αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά την εκλεκτή φίλη και συνάδελφο Κούλα Δημητρίου για την τιμή που μου έκανε να μου εμπιστευθεί **την πρώτη ανάγνωση** της πρώτης της συγγραφικής δουλειάς και γιατί με επέλεξε να μιλήσω απόψε γι' αυτήν. Την ευχαριστώ ακόμη, γιατί μου έδωσε την ευκαιρία, εξ αφορμής της παρουσίασης του βιβλίου της, να ταξιδέψω και να βρεθώ απόψε εδώ, στην Κύπρο, ένα ταξίδι που ανέκαθεν επιθυμούσα να πραγματοποιήσω.

Κάθε έργο τέχνης κυοφορείται και καταλήγει σε έναν πνευματικό τοκετό, με όλες εκείνες τις οδύνες που συνεπάγεται αυτή η γενεσιουργός στιγμή. Είχα την τύχη να συζητήσω μαζί της κάποιες φορές και να δω από κοντά, μέσα από τις συζητήσεις, το βασάνισμα της λέξης και της φόρμας. Είχα την τιμή να μου εμπιστευθεί, πάνω στη συζήτηση, σκέψεις και προβληματισμούς, αναφορικά με συγγραφικά ευρήματα που δοκίμαζε για την προοικονομία του έργου, αλλά και για το αναπάντεχο τελικά φινάλε. Ένα φινάλε που δεν μου αποκαλύφθηκε παρά μόνο με την ανάγνωση του κειμένου. Άκρως επιτυχημένα συγγραφικά ευρήματα, πλήρως εναρμονισμένα με τον χαρακτήρα της ηρωίδας και τον στόχο του βιβλίου.

Μόλις μου έστειλε το κείμενο ακατέργαστο, πρέπει να πω ότι κάθισα κάμποση ώρα και το κοιτούσα, χωρίς να το διαβάσω. Τώρα, που το θέμα υλοποιήθηκε σε ρήμα, στεκόμουν σκεπτική απέναντί του, ίσως και με τα ανάμεικτα συναισθήματα ενός παιδιού που θέλει να χαρεί για λίγο ακόμη το δώρο του στο αμπαλάζ. Συνειδητοποίησα ότι εκείνη την ώρα η συγγραφέας μου ανοίγει διάπλατα την πόρτα της ψυχής της, πρώτα σε μένα, και με καλωσορίζει φιλόξενα. Το διαβατήριό για το ιερό άβατο της ψυχής ενός ανθρώπου προαπαιτεί τον σεβασμό του κατόχου του για το κατώφλι που πρόκειται να διαβεί. Το πιο δύσκολο ήταν η προσπάθεια να δω αποστασιοποιημένα ένα τόσο έντονα βιωματικό κείμενο. Δύσκολο πράγματι. Κυρίως, γιατί η **Ευτυχία**,

η ηρωίδα, θέλει να σε παρασύρει να εισβάλεις στον κόσμο της.

Το βιβλίο το διάβασα μέσα σε ένα 24ωρο, γνωρίζοντας με βεβαιότητα, καθώς με απορροφούσε η πλοκή, ότι έπρεπε να το ξεκινήσω από την αρχή, αν ήθελα να κάνω κάποιες διορθώσεις.

Ξεκινάω και μπροστά μου ανοίγεται ο κόσμος της ηρωίδας. Ξετυλίγεται μια ατόφια, καθαρή, διάφανη, αβίαστη, ρεαλιστική και ειλικρινής αφηγηματική γραφή, που κοιτάει τον αναγνώστη στα μάτια, έχοντας το θάρρος της αλήθειας, όπως ακριβώς είναι η Κούλα. Ένα ύφος ανεπιτήδευτο, ευγενικό, γλυκομίλητο, με φινέτσα ίσως άλλων εποχών. Λόγος λιτός, δωρικός, με κείνη τη μουσικότητα της Κυπριακής προφοράς, που ανήκει στα γλωσσικά έμφυτα αυτού του λαού και που δεν ήθελα με τίποτα να πειράξω. Η Ευτυχία κάνει αναδρομή στη ζωή της, κρατώντας την άκρη από μια λεπτή αιμάτινη κλωστή, που ξετυλίγει σιγά – σιγά από το κουβάρι της ψυχής της. Ένα κινηματογραφικό flash back, με περιγραφική ακρίβεια, σχεδόν δημοσιογραφική, χωρίς να συγχέεται στο ελάχιστο ο χωροχρόνος, με συνοχή και αλληλουχία γεγονότων. Αυτό πιστεύω ότι είναι και το ταλέντο της συγγραφέως: Η ακρίβεια στην περιγραφή. Η περιγραφική της δύναμη, η παραστατικότητα των εικόνων, η ικανότητά της να μεταφέρει τον αναγνώστη στον χρόνο και στον χώρο των γεγονότων. Τα νοήματα εκφράζονται με μεστότητα και πληρότητα, χωρίς καμία βερμπαλιστική διάθεση, χωρίς ανούσιους επιθετικούς ή κατηγορηματικούς προσδιορισμούς, χωρίς πομπώδεις σημασιοσυντακτικές συνάψεις, χάριν εντυπωσιασμού. Με αυτόν τον τρόπο δεν αναλώνεται σε περιττούς συναισθηματισμούς ή μελοδραματισμούς. Άλλωστε τι ωφελούν όταν οι καταστάσεις απαιτούν δράση, απαιτούν άμεσες λύσεις; Δημιουργεί, προκαλεί το συναίσθημα στον αναγνώστη, που συγκινείται, χαίρεται, θλίβεται, εξοργίζεται, ασφυκτιά.

Όταν για παράδειγμα περιγράφει κάτι απλό: Την παρασκευή της Κυπριακής ελιόπιτας. Κλείνεις τα μάτια και σου έρχεται

αυτόματα η μυρωδιά αυτής της λιχουδιάς, με τον εγκέφαλο να στέλνει τα ανάλογα μηνύματα στους σιελογόνους.

«Η μυρωδιά που έβγαине από τον φούρνο ήταν τόσο δυνατή που απλωνόταν σε όλο το χωριό. Έμπαινε στα ρουθούνια των κατοίκων του, σκλάβωνε τον εγκέφαλό τους αναγκάζοντάς τους να την ακολουθήσουν. Όσοι δεν τα κατάφερναν να της αντισταθούν, μαζεύονταν γύρω από τον φούρνο την ώρα του ξεφουρνίσματος.

Η Ευρυδίκη έπαιρνε το ζεστό ψωμί, έκοβε ένα μεγάλο κομμάτι, το άνοιγε βάζοντας στη ζεστή αγκαλιά του λίγο βούτυρο που έλιωνε εισχωρώντας με ευχαρίστηση στη μυρωδάτη ψίχα του. Η Ευτυχία κορδωμένη και γεμάτη περηφάνια έπαιρνε τα κομμάτια που ετοίμαζε η μαμά της και έδινε ένα στον καθένα.»

Όταν οι ξωμάχοι έτρωγαν τη ντομάτα στα τέσσερα για κολατσιό, εγώ γύρισα στα παιδικά μου χρόνια. Σχεδόν άκουσα την γιαγιά μου να με φωνάζει με το πιάτο στα χέρια και την ίδια ντομάτα κομμένη στα τέσσερα.

«Έπαιρνε τη ντομάτα, την έκοβε στη μέση και η μυρωδιά της, βρίσκοντας ελεύθερο χώρο, απλωνόταν στον αέρα, κάνοντας την Ευτυχία να κλείνει τα μάτια. Έβαζε λίγο αλάτι πάνω και κρατώντας με το ένα χέρι τη μισή ντομάτα και με το άλλο λίγο ψωμί και χαλούμι, άρχιζε να τρώει, αφήνοντας τον απίθανο αυτό συνδυασμό να κυριεύει τον ουρανίσκο της.»

Ο αναγνώστης γίνεται κοινωνός ηθών και εθίμων των κατοίκων του χωριού της Ευτυχίας, του Παλαιόσοφου και κατ' επέκταση όλης της Κύπρου.

Ο Παλαιόσοφος, είναι ένα μικρό χωριό, χτισμένο αμφιθεατρικά στη βόρεια πλαγιά του Πενταδάκτυλου, έτσι που να αγναντεύει από μακριά τη θάλασσα. Ανάμεσα στο χωριό και στη θάλασσα, το μεσογειακό τοπίο ολοκληρωνόταν με τα χωράφια. Χώμα κι αλμύρα, καθόλου ασυνήθιστος συνδυασμός. Η Ευτυχία, για να πάει στο σχολείο στη Λάπηθο με τα πόδια, περνούσε από την κωμόπολη του Καραβά. Χωριουδάκια, κεντημένα, λες, αριστοτεχνικά στον καμβά της φύσης, κρυμμένα από το αδιάκριτο βλέμμα της μοντέρνας αστικοποίησης. Οι κάτοικοι, άνθρωποι ήσυχου, φτωχοί, σε μια αιώνια, αδιάκοπη σχέση δόσης και αντίδοσης με τη γη, που από πολύ νωρίς συνειδητοποίησε η Ευτυχία, με τον πλούτο της καρδιάς και την σοφία της φύσης να περισσεύει. Το ομαδικό πνεύμα, η συμμετοχή όλων στη χαρά και στη λύπη του πλησίον, το σμίξιμο σαν μια γροθιά στην ανάγκη, ήταν αυτονόητες ανθρώπινες εκδηλώσεις, που σπάνια κανείς τώρα πια συναντά. Χάνονται σιγά-σιγά στην σκόνη που σηκώνεται από τη ραγδαία μετατροπή των χωριών σε αστικά

τοπία και την ταχύτατη ανάπτυξή τους με ρυθμούς μεγαλουπόλεων.

«Μια αυγουσιτιάτικη ζεστή μέρα, η Ευτυχία είδε να γεμίζει το σπίτι τους κόσμο. Πρόσεξε ότι πάνω στο οβάλ τραπέζι είχε ένα στενόμακρο μαύρο κιβώτιο και της είπαν ότι εκεί μέσα βρισκόταν ο μπαμπάς της.

«Ο μπαμπάς, Ευτυχία μου, πήγε να βρει τον Θεούλη!»

Γύρω από το τραπέζι είχε μαζευτεί όλο το χωριό.

Ήταν και αυτό στις παραδόσεις του χωριού. Όλοι συμμετείχαν στη χαρά του συγχωριανού τους και όλοι έκλαιγαν και συνέπασχαν με τον πόνο του. Τη μια συγχωρευτές έσερναν τον βαρύ χορό του πόνου και την άλλη στριφογύριζαν τα κορμιά τους με χάρη και σκέρτσο στον χορό της χαράς. Όλοι ήξεραν να χορεύουν αυτούς τους δυο χορούς. Η πιο αυστηρή δασκάλα χορού, η «Ζωή», απαιτούσε υπακοή από όλους. Τους άλλαζε συνέχεια σειρά: Όλοι έπαιρναν τη θέση του πρωτοχορευτή και όλοι πήγαιναν στο τέλος για να κλείσουν τον κύκλο.»

Και από αυτήν την οπτική, πληθώρα λαογραφικών στοιχείων και πληροφοριών περνά στο κοινό, μέσα από καθημερινές πτυχές της ζωής της ηρωίδας.

Κι ύστερα ο πόλεμος. Ο πόλεμος της ντροπής και της σιωπής. Σκληρός, άνισος, αποτρόπαιος. Ήλθε να κόψει τη ζωή στα δύο. Πώς ανακάλυψε ο πόλεμος αυτά τα χωριουδάκια, που στον χάρτη δυσκολεύεται κανείς να τα εντοπίσει;

Η Ευτυχία βιώνει, χωρίς επιφωνήματα, την αιφνιδιαστική, βάνουση ληστρική επιδρομή στον τόπο της, την ζωή της, την ψυχή της. Μάτια ορθάνοιχτα, με διεσταλμένες κόρες από την αϋπνία, την κούραση και τον φόβο, με την μάταιη προσμονή μιας βοήθειας που ποτέ δεν έφτασε. «Πριν αλέκτωρ φωνήσαι», τα θύματα της τουρκικής βαναυσότητας, οδηγήθηκαν «ως επί σφαγήν πρόβατα» στο μαρτύριο.

Η ηρωίδα βλέπει να της κλέβουν, να της αρπάζουν βίαια τα παιδικά της χρόνια. Να της στερούν το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να ζήσει και να μεγαλώσει στον τόπο που γεννήθηκε, στο σπίτι των γονιών του, στους τοίχους που είναι ποτισμένοι από τα κύτταρά του, που αντηχούν γέλια και χαρές και λύπες, αγάπη, παιδικά καμώματα, κλάματα μωρών και μνήμες. Την σέρνουν βίαια στον δρόμο της προσφυγιάς και κείνη παίρνει μαζί της μόνο αναμνήσεις, που με τον χρόνο αναπόφευκτα ξεθωριάζουν, γίνονται μνήμες.

Τι ανασυνθέτει μια ανάμνηση; Φωτογραφίες από οικογενειακές στιγμές, παλιές φωτογραφίες γονιών, παππούδων, φίλων, δικές μας, απ' όταν ήμασταν παιδιά. Ένα κάδρο στον τοίχο ή ακόμα και το ίχνος του, όταν πια δεν θα υπάρχει εκεί. Το σεντούκι με τα προικιά της μάνας. Η πατίνα του χρόνου στα παλιά έπιπλα. Ο εγκέφαλος συγκρατεί τον ήχο από τα βήματα του πατέρα, καθώς γυρίζει από τη δουλειά, από τα βήματα της μητέρας, καθώς πηγαινοέρχεται στα δωμάτια. Συγκρατεί τους ήχους από φωνές στις κυριακάτικες οικογενειακές συγκεντρώσεις, τις μυρωδιές από πίτες και φαγητά στο φτωχικό τραπέζι, το πλούσιο σε αγάπη. Η μνήμη πασχίζει απεγνωσμένα να ανασύρει από το υποσυνείδητο το άρωμα από τα απλωμένα φρεσκοπλυμένα ρούχα, καθώς παίζει μαζί τους το καλοκαιρινό αεράκι, την αλμύρα, που έσερνε από μακριά μαζί του ο νοτιάς, το νοτισμένο από τα πρωτοβρόχια χώμα και τη γη, την ποτισμένη από ιδρώτα και ιστορία. Πασχίζει απεγνωσμένα να ιχνογραφήσει τις μορφές των απόντων... Πασχίζει απεγνωσμένα να συμπληρώσει τα κενά, να ανασυνθέσει τον τόπο και τον χρόνο. Ο εγκέφαλος χρειάζεται ερέθισμα για να απαντήσει με συνειρμούς. Τα ερεθίσματα για την ηρωίδα χάθηκαν ξαφνικά και απότομα από το οπτικό της πεδίο, μέσα στις φλόγες του πολέμου και στην πάλη για το ισχυρότερο των ενστίκτων : Την επιβίωση.

Όλα αυτά της τα στέρησαν, έμειναν πίσω, μαζί με το DNA της, μαζί με όλη την παιδική της ηλικία, μαζί με την προίκα της μεγάλης αδερφής, που μάζευε δεκάρα- δεκάρα η μητέρα της η Ευρυδίκη, κάνοντας αιματηρές οικονομίες, μαζί με τον τάφο του πατέρα.

Ακρωτηρίασαν ένα πολύτιμο κομμάτι της, αφήνοντας στην θέση του μια πληγή που δεν επουλώθηκε ποτέ, ένα τεράστιο κενό, το οποίο δεν αναπληρώθηκε ποτέ, ούτε και με την επώδυνη επίσκεψη στα κατεχόμενα, όταν αυτό επετράπη.

«Συνάντησαν τα πρώτα τρία σπίτια. Το τρίτο κατά σειρά ήταν το σπίτι της Θέτιδας, για το οποίο η Ευρυδίκη και όλα της τα παιδιά έφτυσαν κυριολεκτικά αίμα για να κτιστεί και το οποίο η Θέτις με την οικογένειά της δεν χάρηκε λόγω πολέμου. Σταμάτησαν ακριβώς μπροστά από το σπίτι το οποίο κατοικείτο από τούρκους έποικους. Βαμμένο και περιποιημένο δεν έφερε κανένα σημάδι από το πύρινο

«άγγιγμα» της βόμβας του πολέμου. Υπέθεσαν ότι ο Τούρκος, γύρω στα πενήντα πέντε, με τα δύο κορίτσια, που κάθονταν στο μπαλκόνι, ήταν ο πατέρας με τις δύο κόρες του.

Τα έντονα συναισθήματα έκαναν τα μάτια να δακρύνουν, επιτρέποντας στον οργανισμό να ξεσπάσει και να «μαλακώσει» την έντασή τους ώστε να βρει την ισορροπία του.

«Κοιτάξτε πόσο μεγάλωσαν τα δέντρα του κήπου μου!» είπε η Θέτις δακρυσμένη.

«Μα θεία στο σπίτι σου μένουν Τούρκοι...», της απάντησαν με αθωότητα τα παιδιά.

Όταν έφτασαν στο εσωτερικό του σπιτιού, η Ευτυχία ένωσε το χέρι της αδελφής της να βαραίνει στο μπράτσο της. «Θέτις, είσαι καλά;» Η Θέτις κούνησε θετικά το κεφάλι, αλλά τα δάκρυα δεν μπορούσε πλέον να τα ελέγξει, έτρεχαν σαν μεγάλες ψιχάλες βροχής, που προμήνυαν τη φοβερή καταγίδα της ψυχής της. Η ζωή που της κλέψανε ήταν εκεί, σε αυτό το σπίτι, σε αυτό το χωριό. Κάθε χώρος του σπιτιού ήταν γι' αυτήν γεμάτος αναμνήσεις.

Η Ευτυχία καταλάβαινε τον πόνο της αδελφής της και συναισθανόταν πόσο άδικο ήταν όλο αυτό. Το ίδιο ένωθε και αυτή και όλοι οι άνθρωποι που βίαια διώχθηκαν από τα σπίτια τους.»

Η ζωή της μοιάζει σαν ένας πίνακας ζωγραφικής, από τον οποίο απουσιάζει το φόντο και κείνη έχει επιδοθεί σε έναν αδιάκοπο αγώνα να το συνθέσει μόνη της. Το καταφέρνει άραγε ποτέ;

Όλα αυτά τα στέρησαν από όλους εκείνους που ξερίζωσαν, που εξόρισαν, που καταδίκασαν να ακολουθήσουν τον δίχως επιστροφή δρόμο της προσφυγιάς. Το έκαναν με την ίδια ψυχρότητα που ορφάνεψαν και ξεκλήρισαν οικογένειες ολόκληρες και μετέτρεψαν μαυροφόρες γυναίκες σε σύγχρονες Τρωάδες, να περιφέρονται βουβά και ακούραστα με τις εικόνες των αγνοουμένων στα χέρια, σαν σε λιτανεία αγίων.

Τη στιγμή που μέσα από τα μάτια της έφηβης ηρωίδας άρχισε να περνάει από μπροστά μου όλη η φρίκη της Τουρκικής αγριότητας στο μικρό, ανυποψίαστο χωριό της, στην οικογένειά της, στον αδελφό της, στους φίλους της, ένοιωσα ο κόμπος που σιγά – σιγά ανέβαινε στον λαιμό μου να μου στερεί το οξυγόνο, και να με πνίγει. Στην περιγραφή των βασανιστηρίων του αδελφού της, ένοιωσα σαν από κάπου γύρω μου να αναδύεται η μυρωδιά του ξεραμένου αίματος. Σταμάτησα να διαβάζω.

«Όταν έφτασαν στις φυλακές Σεράι, τους χώρισαν. Ο Σταύρος και ο Γιάννης βρέθηκαν στο ίδιο κελί μαζί με άλλους δύο συντοπίτες τους, τους οποίους πήρανε την επομένη και δεν ξαναγύρισαν ποτέ. Για αρκετές μέρες κανείς δεν ενόχλησε τον Σταύρο και τον Γιάννη. Τους έκλεισαν σε ένα άθλιο κελί με ελάχιστη τροφή που τους πέταγαν, λες και ήταν σκυλιά. Έχασαν σιγά-σιγά την αίσθηση του χρόνου και οι δυνάμεις εγκατέλειψαν τον ταλαιπωρημένο και εξασθενημένο πλέον οργανισμό τους.

Οι φωνές των συμπατριωτών τους από τα βασανιστήρια που τους έκαναν τρυπούσαν μαρτυρικά την καρδιά τους αφαιρώντας κάθε ίχνος αντίστασης από αυτήν. Όταν πήγαν να πάρουν τον Σταύρο, εξαθλιωμένος έμενε ακίνητος στον λίγο χώρο που έπιανε το αποστεωμένο του σώμα, ανήμπορος να τους ακολουθήσει. Θυμωμένοι οι τούρκοι στρατιώτες που δεν τους υπάκουε τον άρπαξαν, ο ένας από το

ένα χέρι και ο άλλος από το άλλο σέρνοντάς τον και τον οδήγησαν στην αίθουσα που γινόταν η ανάκριση.

«Η Παναγιά μαζί σου, αδελφέ!» μπόρεσε να ψελλίσει ο Γιάννης στον Σταύρο.

Όταν έφτασαν στην αίθουσα, τον πέταξαν κάτω. Ο Σταύρος, είδε, πολύ θολά, τρία-τέσσερα άτομα από πάνω του να τον ρωτάνε κάτι στα τούρκικα. Κάποιος μετάφραζε στα κυπριακά. Από τα πολλά κτυπήματα, κάθε φορά που τους έλεγε ότι δεν γνώριζε τίποτα, ένιωσε το κορμί του να παραλύει και να χάνει τις αισθήσεις του.

Όταν ξύπνησε βρισκόταν στο κελί, ξαπλωμένος στο πάτωμα να τρέμει σαν το ψάρι έξω από το νερό. Δίπλα του ο Γιάννης προσπαθούσε να σταματήσει το τρέμουλο του κορμιού του φίλου του μαζεύοντας όση δύναμη του απέμεινε για να του δώσει τις πρώτες βοήθειες που χρειαζόταν. «Θεέ μου, τι σου έκαναν οι τουρκαλάδες; Φίλε, ηρέμησε, είσαι μαζί μου τώρα. Μην ανησυχείς», έλεγε ο Γιάννης για να παρηγορήσει λίγο τον γείτονά του. Δεν μπόρεσε να κρατήσει τα δάκρυά του μπροστά στον πόνο που ένιωθε ο Σταύρος, το πρόσωπό του οποίου παραμορφώθηκε από τα κτυπήματα και ήταν αγνώριστο από το ξεραμένο αίμα. Πονούσε όλο του το κορμί. Το σώμα του μαύρο από τις κλωτσιές και τα κτυπήματα των τούρκων στρατιωτών.»

Σηκώθηκα από την θέση μου και βάδισα στο παράθυρο. Το άνοιξα διάπλατα και, απ' όσο θυμάμαι, έκανα κάμποση ώρα να πάρω βαθιά ανάσα, να συνέλθω. Εκείνη την ώρα ήταν που πήρα την συγγραφέα τηλέφωνο και της είπα ότι αυτό που διαβάζω πρέπει να το δώσει στο κοινό, ότι πρέπει να το δουν όλοι.

Μέσα από το βλέμμα της Ευτυχίας, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η Κύπρος ουδόλως «κείται μακράν» της Ελλάδος. Απεναντίας κείται εγγύς. Τόσον εγγύς που οι ανοιχτές πληγές της μας ματώνουν και μας πονάνε και θα μας πονάνε όσο κρατάει το αλύτρωτο μαρτύριο. Σαν να μην πέρασε ούτε μια μέρα.

Η συγγραφέας δεν σχολιάζει, δεν υπογραμμίζει, δεν επισημαίνει. Περιγράφει με μάτια στεγνά, χωρίς μελοδραματισμούς.

Όποιας ποσότητας και ποιότητας μελάνι κι αν έχει χυθεί για τα γεγονότα του μαρτυρικού νησιού το '74, κανένα δεν συγκρίνεται με το μελάνι ενός ανθρώπου που τα έζησε και μάλιστα σε μια τόσο τρυφερή και ευαίσθητη ηλικία, γιατί βουτάει την πένα του στο αίμα της ψυχής του.

«Η Ευτυχία, όμως, βλέποντας το βαθύ γαλάζιο της θάλασσας να εξαφανίζεται με την παρουσία πολλών πολεμικών πλοίων, «ένιωσε» τη θάλασσα να «μαζεύεται» σε μια γωνίτσα, φοβισμένο κοριτσάκι, ανήμπορο να «αντισταθεί» σε τόση βαρβαρότητα. Και κάθε φορά που τα κατευθυνόμενα βλήματα των πλοίων το εγκατέλειπαν με δύναμη για να βρουν τον στόχο τους, κρύος ιδρώτας την έλουζε.

«Το είδες, μαμά, αυτό έρχεται κατευθείαν πάνω μας! Θεέ μου, θα σκάσει εδώ μπροστά μας, μαμά, φοβάμαι!»

Το βιβλίο της Κούλας Δημητρίου, πιο επίκαιρο από ποτέ, έρχεται να ξυπνήσει επώδυνες μνήμες για τους παλαιότερους, αλλά και

να εμπλουτίσει, ως ντοκουμέντο, τις ιστορικές γνώσεις των νεότερων, με πολύτιμες, ανείπωτες ίσως, πληροφορίες.

Τώρα που το Κυπριακό ζήτημα επανέρχεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, η συγγραφέας αγγίζει με τον δείκτη της το σημείο του παγκόσμιου χάρτη, που ορίζει την κατεχόμενη Κύπρο.

Ποιός θυμάται τώρα αυτήν τη μικρή γωνιά του πλανήτη;

Κι όμως. Η κατεχόμενη Κύπρος κείται εκεί, ως επονείδιστο ιστορικό γεγονός, που αμαυρώνει τον χάρτη της πολιτισμένης ανθρωπότητας της δεύτερης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα. Όνειδος για τον κάθε ακραιφνή, επίδοξο ρήτορα της δημοκρατίας, όνειδος για τις αναπαυμένες, τις επικίνδυνα ήσυχες συνειδήσεις των εκ του ασφαλούς υπερμάχων της δικαιοσύνης, όνειδος για τον κάθε αυτόκλητο υπερασπιστή των βασανισμένων.

Σε όλους αυτούς απαντά ένας πραγματικός ρήτορας: «Και, όλως άπιστον, οίμαι, ταις πολιτείαις η τυραννίς, άλλως τε, καν όμορον χώραν έχωσιν», που σε ελεύθερη μετάφραση ο Δημοσθένης στον πρώτο (Α΄) Ολυνθιακό του λέει ότι σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να εμπνέει εμπιστοσύνη μια χώρα με τυραννικό πολίτευμα σε μια χώρα με δημοκρατικό και μάλιστα όταν αυτές οι χώρες γειτονεύουν.

Η περιγραφικότητα των στιγμιότυπων της ζωής της Ευτυχίας και η αμεσότητα του λόγου είναι αυτή που σε παρασύρει. Δίχως να το καταλάβεις στέκεσαι παραδίπλα, θεατής. Νοιώθεις ανήμπορος, όμως, δυστυχώς να παρέμβεις, έστω το τόσο δα, που θα' θελες, να κάνεις κάτι να πληγωθεί όσο λιγότερο γίνεται ή να σε δει να χαίρεσαι με την χαρά της. Κι όμως, εκείνη σε βλέπει. Δεν προκαλεί τον οίκτο. Δεν της αρέσει να την λυπούνται.

Αναπτύσσει με τον αναγνώστη μια έντονα διαλεκτική σχέση, καθώς αναπολεί τα γεγονότα της ζωής της, ό, τι έχτισε αυτήν την τόσο ιδιαίτερη προσωπικότητα.

Η Ευτυχία είναι ένας ολόκληρος κόσμος. Τα αρχέτυπα γέννηση, θάνατος, έρωτας, πόλεμος, η αέναη κίνηση της ζωής, περνάνε,

μέσα από την ταραγμένη της ζωή στον αναγνώστη, με έναν τρόπο φυσικό, ήρεμο και παράλληλα σαρωτικό. **Η ψυχή της είναι μια ανεξάντλητη πηγή με καθαρό, κρυστάλλινο νερό, όπως εκείνη του Παλαιόσοφου, του χωριού της.** Μέσα σ' αυτό το καθαρό νερό βυθίζεται στις δυσκολίες της, αναβαπτίζεται και αναγεννάται, για να συνεχίσει να χαράζει το μονοπάτι της. Αυτό το μονοπάτι συχνά δεν υπάρχει, το χαράζει η ίδια κι ας πληγώνει την ψυχή της μεριάζοντας τα αγκάθια.

Μου θύμισε μια παλιά ισπανική παροιμία: «Διαβάτη δεν υπάρχει δρόμος, τον δρόμο τον φτιάχνεις περπατώντας». Η ηρωίδα, όπου δεν υπάρχει δρόμος τον ανοίγει.

Ο τρόπος με τον οποίο διεκδίκησε το δικαίωμά της στις σπουδές στο εξωτερικό και την υποτροφία που θα διευκόλυνε αυτόν τον δρόμο, είναι μοναδικός, ενδεικτικός του πώς κερδίζονται οι μάχες για το δίκιο. Κι ενώ είναι μοναχικό το διάβα της σ' αυτό το μονοπάτι, όπως άλλωστε του καθενός μας, η Ευτυχία γίνεται η ίδια πηγή και χείμαρρος ζωής ποτιστικός και ιαματικός ταυτόχρονα. «Επί της πηγής αυτού του ύδατος» κατά την Παλαιά Διαθήκη, δεν ξεδιψούν απλά οι άνθρωποι που έχουν την τύχη να την γνωρίσουν. Ξεκουράζονται, ξαποσταίνουν, γιατρέυονται, επουλώνουν τις πληγές τους, αντλούν δυνάμεις και προχωρούν.

«Ξέρετε δεσποινίς, δεν είστε η μόνη που δουλεύετε και σπουδάχετε, εξάλλου μπορεί να υπάρχουν και άλλοι κύπριοι φοιτητές που είναι στην ίδια ή χειρότερη μοίρα από σας».

Αν κύριε Πρόεδρε υπάρχει συμπατριώτης μου σε χειρότερη μοίρα από αυτήν, φυσικά αυτός πρέπει να πάρει την υποτροφία! Αλλά από ό,τι καταλαβαίνω, εφαρμόζετε δύο μέτρα και δύο σταθμά».

«Τι θέλετε να πείτε, δεσποινίς;» είπε ο Πρόεδρος φανερά εκνευρισμένος για το θράσος της φοιτητριάς.

Η Ευτυχία κατάλαβε ότι ο Πρόεδρος δεν εκτίμησε σωστά το μέχρι πού μπορούσε να φτάσει η Ευτυχία για να διεκδικήσει κάτι που θεωρούσε ότι το δικαιούται. Η δύναμη να αγωνιστεί είχε την ορμή χειμάρρου.

«Κύριε Πρόεδρε, επειδή αγνοήσατε την ερώτησή μου, σας ξαναρωτάω ευθέως: Γιατί πέρυσι δώσατε υποτροφία στην Όλγα Πανουργιά, ενώ δεν είχε το δικαίωμα ούτε καν αίτηση να κάνει;» ρώτησε η Ευτυχία βγάζοντας τον άσσο που είχε στο μανίκι.

«Ξέρετε, δεσποινίς πέρυσι έλειπα στον Καναδά και...»

Η Ευτυχία αηδίασε τόσο που τον διέκοψε με αγένεια και πέρασε στην αντεπίθεση: «Θα γράψω ένα άρθρο καταγγέλλοντας αυτό που έγινε πέρυσι και θα το δώσω σε γαλλικές και σε κυπριακές εφημερίδες...» και με ύφος ειρωνικό, συνέχισε: «...για να μάθουν όλοι αρμόδιοι και μη το «φαγοπότι» που στήνεται εις βάρος φτωχών παιδιών, όταν λ ε ι π ε τ ε κύριε Πρόεδρε.....», τονίζοντας ιδιαίτερα τη λέξη λ ε ι π ε τ ε.

«Σας ενοχλούν τα λόγια τα δικά μου και δεν σας ενοχλούν οι πράξεις σας που με αυτές κόβετε τα φτερά σε φτωχούς νέους που διψούν να σπουδάσουν; Και τελειώνω με το κερασάκι στην «ωραία» τούρτα, που φτιάξατε όπως εσάς σας ταιριάζει: το επίπεδο γλώσσας! Μιλώντας γαλλικά, με ποιόν θα με συγκρίνετε για να αποφανθείτε ότι εγώ δεν έχω καλό επίπεδο στα γαλλικά; Με τους συμπατριώτες μου που περιμένουν απέξω και που όλοι σχεδόν μεγάλωσαν με νταντάδες γαλλίδες, τη στιγμή που εγώ έβοσκα πρόβατα στα βουνά;»

«Να ξέρετε ότι θα κάνουμε ό,τι μπορούμε για να δοθούν οι υποτροφίες σε αυτούς που πραγματικά το αξίζουν...»

«Το καλό που σας θέλω, διότι σας περιμένω στη γωνία!», απάντησε αυθόρμητα η Ευτυχία.

«...και συνεχίζω, λέγοντας σας δεσποινίς ότι υποψήφιοι δεν είναι μόνο αυτοί που θα συναντήσετε έξω, αλλά και συμπατριώτες σας που ίσως είναι σε πολύ χειρότερη μοίρα από εσάς, αλλά πληρούν προϋποθέσεις που δεν πληροίτε εσείς».

«Ε, τότε αυτοί τη δικαιούνται και σε αυτούς πρέπει να τη δώσετε», απάντησε η Ευτυχία και έφυγε αφήνοντας σε αμηχανία όλους τους παρευρισκομένους στην αίθουσα.

Κι εκείνη, ό, τι και να συμβεί, δεν χάνει ποτέ την πίστη της στη ζωή. Δεν την ακούς ποτέ να λέει «γιατί σε μένα». Δεν είναι ότι δέχεται το κάθε τι στωικά. Κάθε άλλο. Υπάρχει μια δυναμική στον τρόπο αντιμετώπισης των γεγονότων. Βιώνει τον πόνο και τον μετουσιώνει σε δύναμη. Από πολύ νωρίς, ήδη από την νηπιακή της ηλικία, αλλά και τα τρυφερά χρόνια της εφηβείας, εκλήθη να βιώσει και να γνωρίσει την έννοια της απώλειας. Η απώλεια της ξεριζώνει την καρδιά, η απώλεια των αγαπημένων της, η απώλεια του τόπου της. Εκείνη όμως συμφιλιώνεται με τη ζωή και προχωράει. Κρατάει αναλλοίωτες τις μνήμες, την ίδια ώρα που γαντζώνεται από τα όνειρά της για το μέλλον.

Κι ύστερα, ο κίνδυνος της απώλειας της δικής της ζωής. Ακόμη κι όταν η αρρώστια χτυπάει και την δική της πόρτα, δεν πιστεύει ούτε στιγμή ότι η ζωή θα την προδώσει. Έχει μια έντιμη, καθόλου ανταγωνιστική, καθόλου μοιρολατρική στάση απέναντι στη ζωή κι εκείνη της το ανταποδίδει με ένα ισόπαλο αποτέλεσμα στον δύσκολο αγώνα της.

Ακόμη κι όταν η Ευτυχία δίνει την μάχη να κρατηθεί ζωντανή, για ό, τι οι περισσότεροι αφελώς θεωρούμε αυτονόητο, δεν χάνει την πίστη και την αισιοδοξία της.

Από αυτήν τη μάχη δεν βγαίνει αλώβητη. Παρά τα τραύματα, όμως, σηκώνεται και προχωράει. Το νερό από την ψυχή της αναβλύζει πιο ορμητικό, πιο γάργαρο, πιο ιαματικό από ποτέ. Πλημμυρίζει με ζωή ό, τι την περιβάλλει. ΖΕΙ!

Άλλωστε αυτό το μονοσύλλαβο ρήμα δεν περικλείει όλες τις εναλλαγές του πόνου και της χαράς, σε μια θαυμαστή ισορροπία, που μέσα μας πρέπει να ανακαλύψουμε; Η ισορροπία είναι η λέξη κλειδί. Για την ηρωίδα, όμως, αυτό το ρήμα κλείνει μέσα του και το πείσμα της να μην ξεστρατίσει από το μονοπάτι που η ίδια χαράζει.

Καλεί τον αναγνώστη η ηρωίδα να πάρει κουράγιο απ' αυτήν; Όπως και να 'χει είναι ένα σύμβολο, μα νομίζω πως δεν θα της αρκούσε και δεν θα της άρεσε καθόλου να την βλέπουμε έτσι.

Δεν θα της πήγαινε αυτός ο ρόλος. Το ίδιο το γλωσσικό σημείο, η ίδια η λέξη «ευτυχία» ως σημαίνον και σημαινόμενο, όπως και η σημειολογική προέκταση της απεικόνισης του «μονοπατιού» στο εξώφυλλο του βιβλίου, αντικατοπτρίζουν έναν πανάρχαιο, όσο κι ο άνθρωπος, αγώνα. Ένα αδιάκοπο, μοναχικό, κυνήγι στόχου συχνά άπιαστου και απατηλού, ανάλογα με την εικόνα του σημαινόμενου, που ο καθένας έχει σχηματίσει και είναι απόρροια όλων των δομικών υλικών του χαρακτήρα και της ζωής του.

Στόχος της συγγραφέως δεν είναι να αναπτύξει ρητορική γύρω από την σημειολογική προέκταση του ονόματος της ηρωίδας της ούτε να προσεγγίσει φιλοσοφικά μεγάλα υπαρξιακά ερωτήματα. Η Ευτυχία μας θέλει συνοδοιπόρους της και, αν κρατήσουμε το χέρι που μας απλώνει, θα βρούμε μόνοι μας τις απαντήσεις.

Ποιο είναι το διακύβευμα εδώ; Γιατί παλεύει η ηρωίδα; Για την Ευτυχία η ευτυχία βρίσκεται στα απλά πράγματα. Σε μια καθημερινότητα, τη ρουτίνα της οποίας πολλοί δεν εκτιμούμε, ίσως και να περιφρονούμε. Στη φύση, στα δέντρα, στη θάλασσα, στην βόλτα με τις φίλες ή τον αγαπημένο της, στις σπουδές της, σε ένα παγωτό μπανάνα – σπλιτ, στην οικογένειά της, στα παιδιά της. Έχει μια διαλεκτική, σχεδόν παγανιστική σχέση με τα στοιχεία της φύσης. Συνομιλεί μαζί τους κι εκείνα της

ανταποδίδουν αυτήν την αγάπη, προσφέροντάς της λύσεις, απαντήσεις κι ανακούφιση.

«Καλώς την Ευτυχία! Ξέρω, δεν θέλεις κουβέντα. Αυτή τη στιγμή προέχει η καθαρότητα της ψυχής!» έλεγε η «φίλη» Φύση, μόλις έβλεπε την Ευτυχία να καταφτάνει στη βρύση.

«Ο χώρος της βρύσης για μένα σημαίνει πολλά πράγματα και σ' ευχαριστώ που μου τα δίνεις τόσο απλόχερα», της απαντούσε η Ευτυχία και συνέχιζε: «Όπως ξέρεις πολύ καλά, έρχομαι εδώ όταν στεναχωρηθώ για κάτι που έκανα και δεν ήταν σωστό. Όπως να μιλήσω απότομα στη μητέρα μου, να τσακωθώ με κάποιο από τα αδέρφια μου, να αδικήσω μία φίλη μου. Το νερό, που είναι το κυρίαρχο στοιχείο εδώ, μου προσφέρει την καθαρότητα της ψυχής, διώχνοντας με το πέρασμα του όλα αυτά που βρωμίζουν και βαραίνουν την ψυχή μου. Με κάνει και νιώθω ανάλαφρη και με βοηθάει να μην ξανακάνω τα ίδια λάθη!»

Εκείνη, λοιπόν, με την τόσο πολυκύμαντη ζωή της, μας προτείνει έναν άλλο τρόπο να κοιτάζουμε την καθημερινότητα, από μια άλλη οπτική, να την χαρούμε και να την ζωντανέψουμε. Μας δείχνει τον τρόπο να είμαστε ευγνώμονες για ό, τι μας δόθηκε και είναι τόσο εύκολο να χάσουμε. Παλεύει για το μερίδιό της στη ζωή, που δεν το περιμένει παθητικά και δεν της χαρίζεται απλόχερα. Ό, τι κατακτά, ό, τι αποκτά είναι προϊόν δυνατής θέλησης, επιμονής και αγώνα. Γι' αυτό και αποτιμάται ως πολυτιμότερο.

Δυο πράγματα δεν επιλέγει ο άνθρωπος: Τον τόπο που γεννήθηκε και την οικογένεια στην οποία μεγάλωσε. Αυτή ήταν και η μοναδική, σπουδαία, όμως, τύχη της Ευτυχίας.

Από τη μια, ο ευλογημένος, πολύπαθος τόπος της, απ' όπου, ένα με τη φύση εκείνη, αντλεί ζωή και δύναμη, σαν γάλα από προαιώνια μάνα.

Από την άλλη, η ευλογημένη οικογένεια που την μεγάλωσε, παρόλο που σημάδεψε η απώλεια τα πρώτα παιδικά της χρόνια. Η κινητήριος δύναμή της είναι η αγάπη, πρώτα για την ίδια τη ζωή. Αγαπάει, δίνει, μοιράζεται, ελπίζει, διεκδικεί, προχωράει.

Η Ευτυχία, λοιπόν, επιδιώκει κάτι άλλο. Με τον τρόπο της μας καλεί και μας καθοδηγεί σε μια δική μας εσωτερική γεώτρηση, ώσπου να ανακαλύψουμε το δικό μας πανάρχαιο αναβλύζον ύδωρ. Σε αυτό θα αναβαπτίζομαστε και ξαναγεννημένοι θα προχωράμε στο δικό μας δύσκολο «μονοπάτι της Ευτυχίας». Δεν θα κρύβουμε τις πληγές μας. Θα είμαστε περήφανοι γι' αυτές,

σαν παράσημα τιμής από πεδία άνιςων μαχών ενός αδιάκοπου πολέμου, του οποίου το τέλος ορίζουν δυνάμεις που μας υπερβαίνουν. Το δεχόμαστε, αλλά ενιστάμεθα.

Τέλος, η Ευτυχία - παιδί, έφηβη, γυναίκα, κόρη, σύζυγος, μάνα, **πηγή**, μας κοιτάζει στα μάτια με το περήφανο, καθάριο βλέμμα της και είναι σα να μας λέει: «Είμαι εσείς, είστε εγώ». Κάθε ανθρώπινο πλάσμα είναι μια αρχέγονη πηγή ζωής και δύναμης, αρκεί να σκάψει βαθιά μέσα του για κείνο το ζωογόνο ύδωρ».

Υπάρχουν αδιαμφισβήτητα τυπικά κριτήρια της επιστήμης που ορίζουν την αξία και την διαχρονικότητα ενός έργου τέχνης. Λέω πάντα ότι, πέρα από αυτά, η πορεία του κρίνεται και από το τι προκαλεί σ' αυτόν που το μελετάει. Εκτός των άλλων, και απ' αυτήν την άποψη το βιβλίο της Κούλας Δημητρίου πιστεύω ότι θα ταξιδέψει μακριά και για καιρό.

Η Κούλα είπε κάποια στιγμή ότι το βιβλίο αυτό το χρωστούσε στον εαυτό της και στην οικογένειά της. Εγώ λέω ότι αυτό το βιβλίο το χρωστούσε σε όλους μας, γιατί δεν είναι ένα ακόμη γυναικείο βιβλίο. Είναι ένα πολύτιμο εγχειρίδιο για τον κάθε μοναχικό οδοιπόρο στο δύσκολο «μονοπάτι της Ευτυχίας».

Την ευχαριστώ για άλλη μια φορά και εύχομαι το βιβλίο να είναι καλοτάξιδο.

Περιμένω σύντομα να αντλήσει έμπνευση, ώστε να έχουμε στο μέλλον και την επόμενη συγγραφική της δουλειά.